

4.4.2017

TyV@eduskunta.fi

**Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta keskiviikko 05.04.2017 klo 11:30 / HE 15/2017 vp /
Asiantuntijapyyntö**

Roolit muuttuvat – kuka vastaa pitkäaikaistyöttömistä?

Sote- ja maakuntauudistuksen yhteyteen kaavailtu kasvupalvelu-uudistus muuttaa laajasti hallintoa, toimintatapoja, toimijoiden rooleja ja ennen kaikkea rahoitusvastuuta. Kaavailtu kasvupalvelun kilpailullinen monituottajamalli vastaa pitkälti sote-palvelujen vastaavaa. Tavoitteena on, että kilpailullinen tuotantomalli ja asiakkaan valinnanvapaus vahvistaa palvelujen vaikuttavuutta, synnyttää uusia palveluinnovaatioita ja luo uudet palvelumarkkinat.

Maakuntalakiesityksen mukaan kuntien työllisyydenhoidon tehtävät säilyivät pääsääntöisesti nykyisten periaatteiden mukaisena. Uudistuksen toteutuessa esitetyn mukaisesti, kunnan mahdollisuus vaikuttaa pitkäaikaistyöttömien palveluihin muuttuu radikaalisti, kun sosiaali- ja terveystalouden järjestämisvastuu siirtyy maakuntiin. Samalla siirtyy henkilöstö, jolla on paras asiantuntemus pitkäaikaistyöttömien palvelujen turvaamiseen. Etelä-Karjalassa on tutkittu pitkäaikaistyöttömyyden ja sote-palveluiden käytön välistä yhteyttä tietojohtamisen välineinein ja pystytty selkeästi osoittamaan, että pitkäaikaistyöttömillä palveluiden käyttö on huomattavasti laajempaa.

Kunta rahoittaa nykyisin työmarkkinatuesta puolet 300 työttömyyden perusteella maksetun päivän jälkeen siihen asti, kunnes työmarkkinatukea on maksettu työttömyyden perusteella 1 000 päivältä, jonka jälkeen kunnan rahoitusvastuu nousee 70 prosenttiin. Lappeenrannan maksuosuus oli viime vuonna noin kuusi miljoonaa euroa, mikä vastaa 0,5%:n kuntaveron tuottoa tai lukiokoulutuksen koko budjettia.

Etelä-Karjalassa on päädytty malliin, jossa sakkomaksut ovat Sote-palveluista vastaavan kuntayhtymän, Eksoten, budjetissa koska kunnat ovat nähneet, että Eksotella on parhaat tosialliset mahdollisuudet vaikuttaa pitkäaikaistyöttömyyteen. Sote- ja maakuntauudistuksessa työmarkkinatuen kuntaosuus tulisi siirtää palveluista järjestämisvastuulliselle maakunnalle. Kunnilla ei ole tosiasiallista mahdollisuutta vaikuttaa työmarkkinatuen kuntaosuuteen enää uudistuksen jälkeen, eikä kunnille jää, pl.

Konsernihallinto

Uudenmaan erillisratkaisu, sellaista budjettirahoitusta, jolla se voisi palkata henkilöstöä, joka tukisi yksittäisten ihmisten elämänhallintaa ja vähentää tätä kautta pitkäaikaistyöttömyyttä. Pätevää ammattihenkilöstöä tehtävään on vähän saatavissa ja resurssien hajottaminen Etelä-Karjalassa ei ole järkevää tältä osin.

Kunta pystyy vaikuttamaan nuorten pitkäaikaistyöttömyyteen. Yksi vaihtoehto tehtävänjaon selkeyttämiselle on jakaa vastuu esimerkiksi siten, että kunta vastaa alle 25-vuotiaista pitkäaikaistyöttömistä. Sen sijaan moniongelmaisten vanhemmalla iällä työttömäksi jääneiden pitkäaikaistyöttömien hoitaminen tulisi selkeästi osoittaa maakunnalle.

Kunta pystyy myös vaikuttamaan alueellaan syntyvien työpaikkojen määriin ja uudistuksen aikana onkin puhuttu elinvoimakunnista ja sivistyskunnista. Kunnalla on selkeä kannustin luoda työpaikkoja, sillä se vaikuttaa veropohjaan. Rahoituslakiluonnoksessa yhdeksi keskeiseksi kriteeriksi on yritysten toimipaikkojen määrä. Lain perusteluissa todetaan, että kriteeri toimii maakunnille kannustimena toteuttaa sellaisia toimenpiteitä, jotka lisäävät alueen yritysten määrää. Tällainen malli johtaa väistämättä päällekkäiseen toimintaan. Tehtäväjaon selkeyttämiseksi rahoitusmallia tulisi muuttaa siten, että kunnilla on kannustin lisätä yritysten määrää ja maakunnalla vähentää pitkäaikaistyöttömyyttä.

Kuka huolehtii heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien palveluista?

Etelä-Karjala ja Lappeenranta kuuluvat voimakkaan rakennetyöttömyyden alueeseen ja pitkäaikaistyöttömyys on edelleen kasvanut. Lappeenrannan työttömyysaste oli 15,5 % tammikuussa 2017. Yli 50 vuotiaita työttömiä on Lappeenrannassa yli 2082 ja pitkäaikaistyöttömiä 1632.

Etelä-Karjalan kunnat, Eksote, Kela ja Kaakkois-Suomen TE-toimisto ovat aktiivisesti etsineet uudenlaisia toimintamalleja pitkäaikastyöttömyyden ratkaisemiseksi. Etelä-Karjalassa on siirrytty 1.3.2017 alkaen yhden asiakasvastuutahon malliin, jossa TE-toimiston tuetun työllistämisen palvelulinjan (ns. 3. palvelulinja) asiakkaiden ohjaus- ja asiakasvastuu keskitetään Työllisyyttä edistävän yhteispalvelun alaisuuteen (TYP). Kyseessä on väliaikainen malli, josta saatavat kokemukset hyödynnetään uuden maakunnallisen toiminta-mallin rakentamisessa ja samalla valmistaudutaan sote- ja maakuntauudistukseen. Vastaavanlaisella toimijalla on tulevaisuudessakin parhaat edellytykset vastata pitkäaikastyöttömien palvelutarpeisiin ja mahdollisten sakkomaksujen kautta myös kannustin tuottaa palvelut tehokkaasti.

Kunnan talouden kehitystä ja elinvoimaa määrittävät tulevaisuudessakin eniten talouskasvu, työllisyys- ja työttömyyskehitys, ikärakenteen muutokset sekä muuttoliike. Sopeutuminen näihin toimintaympäristön muutostekijöihin olisi joka tapauksessa edessä ilman uudistustakin. Uudistus voi johtaa tilanteeseen, jossa kukaan ei kanna kokonaisvastuuta kaikkein vaikeimmassa tilanteessa olevista työnhakijoista eikä välityömarkkinoiden toimijoista.

Sote- ja maakuntauudistuksen valmistelun kanssa samaan aikaan työ- ja elinkeinoministeriö on voimakkaasti supistanut valtion kokonaan rahoittamaa palkkatuettua työtä. Kiintiö vuoden 2017 esityksessä koko Suomea koskien on 3 000 henkilötyövuotta. Valtion kokonaan rahoittamalla kiintiöllä on tuettu erityisesti kolmannen sektorin työllistämistä, joka on perinteisesti työllistänyt kaikista heikoimmassa asemassa olevia ja vaikeimmin työllistettäviä työnhakijoita. Kolmannen sektorin palkkatuen väheneminen uhkaa monen työpajan ja kierrätyskeskuksen toimintaa. Järjestöillä on ollut viime vuosikymmeninä tärkeä rooli rakenteellisen työttömyyden purkamisessa. Keskeistä järjestöjen työllistämisessä on ollut työllistettyjen työelämävalmiuksien sekä toimintakyvyn vahvistaminen, mikä on myös parantanut työllistettyjen edellytyksiä työllistyä avoimille työmarkkinoille.

Kiristyneiden linjausten takia kolmannen sektorin toiminta on jo nyt Etelä-Karjalassa kriisiytynyt ja heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien työnhakijoiden väylä avoimille työmarkkinoille on kaventunut entisestään. Pitkäaikaistyöttömät ovat vaarassa jäädä sote- ja maakuntauudistuksen valmisteluvaiheessa kokonaan kuntien vastuulle ilman työvälineitä. Kasvupalvelut tulevat keskittymään helpoimmin työllistettävien ja yritysten toimintaedellytysten turvaamiseen. Jos kolmannen sektorin työllisyystoimijat ajetaan jo ennen uudistusta alas, kuka vastaa kaikkein heikoimmassa-asemassa olevien monisysisistä palvelutarpeista ja työllistämistä avoimille työmarkkinoille?

Nuorisotyöttömyyden ehkäisy on kunnille luonnollinen tehtävä toisen asteen koulutuksen järjestämisvastuun sekä nuorisotoimen ja elinkeinotoiminnan kautta. Nuorisotakuun toteuttaminen edellyttää kuitenkin yhteistyötä tulevan maakunnan (TE-hallinto ja sote) kanssa. Ohjaamo-toiminnasta saatujen kokemusten perusteella tämä edellyttää sitovia sopimuksia henkilöresurssin (Te-hallinnon ja sote:n) kohdentamisesta ennaltaehkäisevään toimintaan. Rahoitusmalliin tulisi luoda kannustin, joka sitoo nämä toimijat yhteisiin tavoitteisiin ja estää osaoptimoinnin.

Lappeenrannassa 4.4.2017

Olli Naukkarinen
strategia- ja rahoitusjohtaja

Sanna Natunen
hyvinvointipalveluiden
kehittämispäällikkö